

GISS Árpád miniszter,

az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM 50. ÉVFORDULÓJÁRA

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta eltelt 50 év átforgmálta bolygónk arculatát, új irányt adott az emberiség történetének. Ez a változás nemcsak nagy történelmi eseményekben nyilvánult meg, hanem mindennapi életünkben is, gyakran anélkül, hogy észrevennők az összefüggést e történelmi fordulópont és életünk megszokottá vált jelenségei között.

Mégis, vannak olyan területek – mégpedig korántsem csak a politika, a forradalmak, a nemzeti felszabadító mozgalmak színterén – ahol különösen szembeötlő az a gyökeres változás, amelynek kezdetét jelentette az Októberi Forradalom. Ezek egyike a tudomány és a technika területe. Ezért kiemelkedően nagy jelentőségű ez az évforduló mindazok számára, akik a tudomány és a technika területén és – ami ettől elválaszthatatlan – a tudományos és műszaki tájékoztatás területén munkálkodnak.

A tudomány és a technika története az utolsó 50 év során objektív okok miatt fonódott össze világméreteiben a szovjet hatalom öt évtizedes történetével. A forradalom győzelme után a fiatal szovjet állam előtt olyan feladat állott, amely – eddigi világtörténelmi példákat véve alapul – megoldhatatlannak látszott. Olyan országban kellett felépíteni a leghaladottabb társadalmi rendet és ennek alapján a leghaladottabb szocialista gazdaságot, amelynek termelőerői egyrészt messze elmaradtak a legfejlettebb tőkés országokéitól, emellett pedig az első imperialista világháború következtében még tovább pusztultak. E hátrány leküzdése még kedvező körülmények között is, rendkívüli erőfeszítéseket és különleges teljesítményeket igényelt volna. Hatványozottan jelentkeztek a nehézségek annak következtében, hogy a Szovjetunióknak ellenséges környezetben, történelmileg rövid idő alatt és olyan korszakban kellett végigjárnia ezt az utat, amikor a termelőerők fejlődése világméreteiben meggyorsult.

A feladat tehát nem egyszerűen az volt, hogy felépítsék a szocialista társadalom anyagi alapjait, hanem az, hogy ezt az utat – eltekintve itt a nyílt fegyveres agressziótól és a szovjet állam létét veszélyeztető számtalan más külső hatástól – a győztes proletariátus társadalmát szétzuzni akaró tőkés világgal folytatott versenyfutásban tegyék meg. E verseny tétje pedig a szocializmus végső győzelme volt.

A Szovjetunió Kommunista Pártja – és személy szerint LENIN – kezdettől fogva világosan látta, hogy a szovjet gazdaság ilyen ütemű fejlesztése csak akkor biztosítható, ha ez a fejlesztés nem hagyományos módon, hanem a tudomány és a technika legkorszerűbb vívmányainak alkalmazása révén megy végbe. Már 1920-ban, tehát olyan időpontban, amikor a szovjet nép ellenségei szinte osztatlanul reménykedtek abban, hogy visszaállíthatják Oroszországban a tőkések és földesurak uralmát, LENIN a soron következő feladatokról és a gazdaság újjáépítéséről szólva nyomatékosan hangsúlyozta, hogy ezt az újjáépítést "a tudományra, a technikára, a villamosság alkalmazására" alapozva kell elvégezni.

A Párt és a szovjet kormány mindebből le is vonta a szükséges következtetéseket, és kezdettől fogva intézkedéseket tett a tudomány és a technika nagymérvű fejlesztésére. Ez a politika hatalmas előrelátást követelt meg, annál is inkább, mert az első szakaszban, az anyagi eszközök példátlan szűkösségének körülményei között, a néphez hű tudományos és műszaki káderek rendkívül alacsony száma mellett, nem valamiféle feleslegből, hanem a legszükségesebb anyagi és szellemi forrásokból kellett elvonni azt az igen jelentős erőt, amit a tudomány és a technika fejlesztése megkövetelt.

A lenini előrelátás hiányában kézenfekvő lett volna, ha a Szovjetunió ezeket az erőket csak az olyan tudományos és műszaki kutatásokra, illetve fejlesztő tevékenységre összpontosítja, amely azonnal és közvetlenül érezteti hatását az ország gazdaságának fejlesztésében. Az ilyen politika azonban – esetleges kezdeti eredmények ellenére is – a későbbiekben bosszulta volna meg magát, abban az időszakban, amikor a valóságban már beérték a tudományos előrelátással megalapozott szovjet tudomány és technika eredményei.

Ezek az eredmények közismertek. A szovjet tudomány és technika állta a versenyt, messzemenően hozzájárult a hatalmas és korszerű szovjet ipar és mezőgazdaság létrehozásához, ezen keresztül a Szovjetuniónak a második világháborúban aratott történelmi jelentőségű győzelméhez, a szovjet nép anyagi és kulturális színvonalának példátlan ütemű emelkedéséhez, egyszóval ahhoz, hogy a Szovjetunió a szocialista társadalom világméretű bázisává váljék, sőt, hogy megalapozza a kommunizmus megteremtését is.

A tudomány és a technika fejlesztése nem csupán elhatározás kérdése. Napjainkban a tudományos eredményeket már nem elszigetelten dolgozó kiemelkedő tudósok, hanem jól felszerelt intézményekben, ésszerűen megszervezett munkát végző kutatók, mérnökök és más szakemberek hatalmas hadseregei érik el. Ezeket a feltételeket a Szovjetunióban is biztosítani kellett.

A tudományos és műszaki fejlődés egyik feltétele a tudományos intézmények hálózatának megszervezése. Ennek megfelelően a Szovjetunió rendkívüli ütemben növelte ezeknek az intézményeknek számát és eszközeit. A vállalatok keretébe tartozó tudományos és ipari kutatókról, intézetekről és laboratóriumokról nem is beszélve, 1966-ban a Szovjetunióban 4724 tudományos intézet működött, az 1950. évi 2848-al szemben.

A tudományos intézmények csak akkor végezhetnek eredményes munkát, ha kellő felkészültségű munkatársakkal rendelkeznek. Világszerte ismeretes – és a legfej-

lettebb tőkés országok részéről is irigységgel és félelemmel vegyes csodálatot vált ki az a tény, hogy a szovjet felsőoktatás és tudományos továbbképzés rendszerének eredményeként a felsőfoku képzettséggel rendelkező szakemberek száma a Szovjetunióban úrrásszerűen emelkedik, így 1950 és 1956 között a tudományos kutatók száma több mint négyszeresére növekedett. A tudományos és műszaki forradalom leghatékonyabb fegyvere a kellő ismeretekkel rendelkező emberi agy. Amint az idézett fejlődés bizonyítja, a Szovjetunió nagy tartalékokat halmoz fel ebből a fegyverből.

Nem mindegy azonban, hogy az állandóan szaporodó tudományos intézmények egyre növekvő számu tudósa milyen hatékonysággal végzi munkáját. Ebben a tekintetben pedig a Szovjetunió, ahol – a szocialista társadalom szerkezetével, termelési viszonyaival összhangban – a tudományos kutatás és a műszaki fejlesztés rendszere országosan koordinált, szervesen összefüggő, egységes hálózaton épül fel, felmérhetetlen előnnyel rendelkezik a legnagyobb és leggazdagabb tőkés országokkal szemben is. A szovjet tudomány és technika fejlesztése terén különösen fontos szerepet játszik a tervek kialakításában, a gyakorlati fejlesztés tervszerűségének biztosításában, valamint a tudományos és műszaki területen végzett munka koordinációjában a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Tudományos és Műszaki Bizottság.

Ily módon biztosította tehát a Szovjetunió Kommunista Pártja és a szovjet kormány mindazokat a feltételeket, amelyek maximális kihasználása lehetővé tette, hogy a szovjet tudomány és technika világméretekben is az élre kerüljön. Mind az eredmények kivívásában, mind az előfeltételek biztosításában nélkülözhetetlen szerepet töltött és tölt be a szovjet tudományos és műszaki tájékoztatás.

Már említettük a Szovjetunió rendkívül jelentős fölényét a tudományos és műszaki kutatások és a fejlesztő munka szervezettségében. E szervezettség egyik leglényegesebb eleme a bel- és külföldi tudományos és műszaki eredményekről való tájékozottság biztosítása, az elért eredmények közkinccsé tétele.

A szovjet tudományos és műszaki tájékoztatás dinamikusan fejlődő rendszer. Annak a szükségletnek megfelelően, amivel maga a tudományos és műszaki fejlődés lépett fel és lép fel a tájékoztatással szemben, ma már e tájékoztatási rendszer is olyan fejlettségi, szervezettségi fokot ért el, amely világméretekben példátlan. Az SzKP és a szovjet kormány által meghatározott elvekre épülő, központilag irányított tudományos és műszaki tájékoztatási rendszer átfogja a Szovjetunió népgazdaságának minden ágazatát, a hatalmas ország egész területét, és a tájékoztatás összes funkcióit, a termelési-műszaki propagandától kezdve egészen a kutatóknak nyújtott differenciált információ szolgáltatásig.

Mindaz, amit a Szovjetunió a tudomány és a technika területén és – ettől elválaszthatatlanul – a tudományos és műszaki tájékoztatás területén elért és a jövőben elér, az egész haladó emberiség közkinccse. Különösen vonatkozik azonban ez a szocialista országokra, köztük hazánkra, a Magyar Népköztársaságra.

Azon a történelmi tényen túl, hogy a Szovjetunió felszabadító harca és a felszabadulás óta kialakult sokoldalu kapcsolat tette lehetővé hazánkban a szocializmus

győzelmét, ami a magyar tudomány és technika azóta elért jelentős eredményeinek elsődleges feltétele volt, a Szovjetunió közvetlen segítsége is döntő tényezőként járult hozzá tudományos és műszaki fejlődésünkhöz.

A szovjet tudományos és műszaki segítség formái és területei egyaránt rendkívül sokrétűek. Ennek alátámasztására itt csak arra a segítségre utalunk, amit a Szovjetunió tudományos és műszaki tájékoztatási rendszere nyújtott és nyújt a magyar tájékoztatásügy egészének. A tudományos és műszaki együttműködés egészéhez hasonlóan a tájékoztatásügyi együttműködés formái között is megtalálhatjuk a kétoldalu megállapodások alapján folyó közös munkát. A Kölcsonös Gazdasági Segítség Tanácsának keretein belül folyó sokoldalú információs együttműködés pedig lehetővé teszi az összes érdekelt szocialista országoknak az elért eredmények kölcsönös hasznosítását, amely eredmények legfontosabb tárháza szintén a szovjet tudomány és technika.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója a megtett ut áttekin-tésére készítet. Egyidejűleg - anélkül, hogy saját eredményeinket szerénytelenül a Szov-jetunió eredményeihez akarnók mérni - jó alkalom ez arra is, hogy szembenézzünk a tudomány és technika területén és az ettől elválaszthatatlan tudományos és műszaki tá-jékoztatás terén is, saját eredményeinkkel és hiányosságainkkal.

A Szovjetunió fejlődésének eddigi útja mintegy elének vetíti a további fejlődés lelkesítő távlatait. Ennek fényében - jóllehet büszkéek lehetünk az általunk megtett ut-ra is - nincs okunk az önelégültségre. Feladataink nyilvánvalóak: a tudomány és a tech-nika területén az eddiginél is merészebb fejlődési útemben kell előrehaladnunk azon az uton, melyet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom nyitott meg népünk előtt 50 esz-tendővel ezelőtt.

* * *

KISS Árpád, Minister, President of the State Office of Technical Development: The 50th anniversary of the Great October Socialist Revolution

50 years Jubilee of science and technology and scientific and technical information in the Soviet Union.

**

Кишш Арпад, министр, председатель Госкомитета по развитию техники: 50 годов-шина Великой Октябрьской Социалистической Революции

Юбилейный обзор развития советской науки и техники, советской научной и техни-ческой информации по случаю 50-летия Советской власти.

**

KISS Árpád, Minister, Präsident des Regierungsamtes für technische Entwicklung: Zur Ju-bileumsfeier des 50. Jahrestages der Grossen Sozialistischen Oktoberrevolution

Rückschau an die 50-jährige Entwicklung der Wissenschaft und Technik, sowie des wissen-schaftlichen und technischen Informationswesens in der Sowjetunion.

* * *